

بررسی وضعیت اقتصادی - بازرگانی ایتالیا (۶)

● تهیه و تنظیم: ماندانا فاضل
مسعود هاشمیان
یوسف حسن پور

بهبود رشد اقتصادی در سال ۱۹۹۷

اوج رشد اقتصادی ایتالیا در سال ۱۹۹۷ بوده است. GDP واقعی در حد ۱/۵ درصد در این سال رشد کرد، در حالی که در سال ۱۹۹۶ این شاخص ۰/۷ درصد بوده است. تقاضای داخلی به وسیله مصرف قوی تر خصوصی براساس افزایش درآمدهای دستمزد واقعی و تحرکی که در خرید خودرو به وجود آمد، تحریک گردید. رشد قوی تر بازارهای خارجی در سال ۱۹۹۷، جهش در تقاضای صادراتی را از سه ماهه دوم ایجاد نمود و سرمایه گذاری ثابت ناخالص به طور اساسی بهبود یافت. با داشتن رشد ۳ درصدی سرمایه گذاری ثابت ناخالص در سال ۱۹۹۶، بخش محصولات صنعتی به نرخ رشد ۲/۵ درصد درآمد در سال ۱۹۹۷ دست یافتند. نرخ بهره برداری از ظرفیت کارخانه ها در سه ماهه چهارم سال به سطح بالاتری از اوج دوره های قبلی در سال ۱۹۹۰ رسید. البته در سال ۱۹۹۷ بر حجم واردات نیز افزوده شد.

ظرفیت بهره برداری تقریباً ۲ درصد زیر سطح مشاهده شده در سال ۱۹۹۰ بود و شرایط بازار کار با آنکه به آرامی رو به رشد بود، اما همچنان ساختارهای آن ضعیف باقی مانده است، به طوری که در صنایع بزرگ و بنگاه های خدماتی ایتالیا، با افت اشتغال در سال ۱۹۹۷ نرخ بیکاری به ۱۲/۳ درصد افزایش یافت.

اشتغال، درآمد و تورم (درصد تغییرات)

۱۹۹۹	۱۹۹۸	۱۹۹۷	۱۹۹۶	۱۹۹۵	
-۰/۴	-۰/۳	۰	-۰/۴	-۰/۶	اشتغال
۱۱/۸	۱۲/۰	۱۲/۳	۱۲/۱	۱۲	نرخ بیکاری*
۳/۱	۳/۲	۴/۳	۵/۶	۴/۲	غرامت استخدام کنندگان
-۰/۳	-۰/۸	۲/۷	۴/۹	۱/۳	هزینه واحد کار
۴/۱	۳/۳	۳/۱	۳/۳	۶/۸	درآمد قابل تصرف خانوار
۲/۱	۲/۵	۲/۶	۵	۵/۱	شاخص تورم زدایی GDP
					شاخص تورم زدایی مصرف خصوصی
۲	۲/۳	۲/۴	۴/۴	۵/۲	

* درصدی از نیروی کار

مأخذ: OECD Economic Outlook, 63/ June 1998

این بهبود در وضعیت بیکاری انحراف در تفاوت های بین منطقه ای را تا حدودی پنهان داشت. شرایط بازار کار در شمال این

بیکاری همچنان بالا

با در نظر گرفتن بهبود ناچیزی که در سال ۱۹۹۷ برای اقتصاد ایتالیا اتفاق افتاد، اقتصاد این کشور هنوز زیر خط رشد بالقوه قرار دارد.

رشد واردات و کاهش مازاد تجاری در سال ۱۹۹۷

در طرف خارجی، مازاد تجاری و بر اساس داده‌های تراز پرداخت‌ها در سال ۱۹۹۷ کاهش یافت. این امر به‌طور اساسی در واکنش به بعضی اعتبارات نقدی متقابل شرکای تجاری عمده در اتحادیه اروپا (EU) در اولین نیمه سال ۱۹۹۷ بود که به طرف‌های تجاری خود اعطا کرده بودند. از طرف دیگر به علت نوآوری‌هایی که در صنعت خودروسازی جهان اتفاق افتاده بود، تقاضای داخلی برای این محصول (اعم از تولید داخلی و خارجی) افزایش یافت که این امر منجر به انتقال حجم واردات به سمت بالاتر برای اتومبیل و کالاهای واسطه‌ای گردید.

حرکت قوی رشد صادراتی ممکن است ادامه یابد

انتظار می‌رفت که رشد بازار صادراتی در سال ۱۹۹۸ نسبت به گام‌های سریع ثبت شده در سال ۱۹۹۷ دچار کاهش گردیده باشد و دامنه این رشد بین ۷ تا ۸ درصد پیش‌بینی شده بود. نرخ ارز رسمی مؤثر طی دو سال گذشته نسبتاً ثابت بوده و به‌وسیله قیمت‌های نسبی محصولات صنعتی صادراتی تعیین می‌شده است. گمان می‌رود که نرخ ارز واقعی نقش نسبتاً خنثی در این میان بازی کند. علاوه بر آن پیش‌بینی می‌شود که خنثی‌بودن نرخ ارز واقعی منجر به کاهش جزئی در سهم از بازارها در سال ۱۹۹۹ گردد.

کسر بودجه دولت

کسر بودجه دولت ایتالیا تا حدود تعیین شده در پیمان ماستریخت در سال ۱۹۹۷ کاهش یافت و انتظار می‌رود که تمهیدات مالی همچنان ادامه یابد. دولت ایتالیا به اهداف مالی تعیین شده در سال ۱۹۹۷ دست یافت و کسر بودجه عمومی دولت به ۲/۷ درصد GDP کاهش یافت. البته به‌طور جزئی زیر هدف تعیین شده قرار گرفت، ولی با این وجود کمتر از مقدار ۶/۷ درصدی در سال ۱۹۹۶ بود.

از بین رفتن کسر بودجه عمدتاً در اثر پرداخت نرخ‌های بهره پایین‌تر (که خود در نتیجه کاهش نرخ‌های بهره در جامعه و خلاصی از بدهی‌ها بود که این امر موجب افزایش زیاد در دریافتی‌های ناشی از خصوصی‌سازی گردیده بود) و بهبود وضعیت کنترل پس‌اندازهای کوچک، استفاده از معیارهای مالیاتی موقتی (یوروتاکس) اتحاد اروپا و تغییر عملگرهای حسابداری تصویب شده توسط اتحادیه اروپا اتفاق افتاد. رشد قوی‌تر حاصله

کشور نفوذناپذیر و در جنوب ضعیف‌تر بود. به عنوان مثال، شکاف بین نرخ بیکاری در شمال و جنوب در سه‌ماهه اول سال ۱۹۹۸ به ۱۶ درصد رسید. وجود نرخ بیکاری بالا در این کشور حکایت از وضع نامتعادل اجتماعی و سیاسی در ایتالیا دارد. با آنکه احزاب چپ و کارگری در این کشور بسیار فعال می‌باشند، هنوز بیکاری یک معضل اساسی فراروی سیاست‌گزاران سیاسی اجتماعی این کشور است.

تورم کاهش یافته به عنوان یک قانون تاریخی

فرآیند تمهیدات ضدتورمی در سال ۱۹۹۷ به وسیله تأثیر سیاست‌های انقباضی پولی و تثبیت مالی سریع، شکل گرفت. نرخ متوسط سالانه تورم (قیمت مصرف‌کننده) که فقط ۱/۷ درصد در سال ۱۹۹۷ بود، ۲/۵ درصد پایین‌تر از اهداف رسمی سیاست‌گذاری‌های اقتصادی قرار داشت. ترکیب جاری منحنی بازده، سرمایه‌گذاری اشاره‌آور قالب تثبیت شده، انتظارات تورمی پایین داشته است. در سطح تولیدکننده‌ها نیز تورم به مقدار زیادی در طی نیمه اول سال ۱۹۹۷، عمدتاً در اثر دوره رونقی که به‌وسیله اثرات کاهش قیمت‌های مواد خام وارداتی در اثر بحران آسیا ایجاد شده بود، تثبیت شد. در همان زمان کاهش در رشد دستمزدهای ساعتی قراردادی نیز در حدود ۳/۹- درصد در آخرین فصل ۱۹۹۷ گزارش شده بود. به عبارت دیگر شتاب گرفتن بهره‌وری نیروی کار منجر به کاهش مشخص در هزینه‌های واحد نیروی کار گردیده است.

نماگردهای خارجی

شرح	۱۹۹۵	۱۹۹۶	۱۹۹۷	۱۹۹۸	۱۹۹۹
میلیارد دلار					
صادرات کالاهای تجاری	۲۳۳	۲۵۰/۸	۲۳۸/۹	۲۳۷	۲۶۶
واردات کالاهای تجاری	۱۸۹/۲	۱۹۰/۱	۱۸۸/۹	۱۹۵	۲۱۱
تراز تجاری	۳۲/۷	۶۰/۷	۵۰	۵۱	۵۵
خالص نامرئی	-۱۹/۶	-۱۹/۸	-۱۳/۲	-۹	-۶
تراز حساب جاری	۲۵/۲	۴۰/۹	۳۶/۶	۴۲	۴۹
درصد تغییرات					
حجم صادرات کالاهای تجاری*	۸/۸	۵/۲	۶/۴	۹/۷	۶/۷
حجم واردات کالاهای تجاری*	۶/۵	۰	۹/۶	۱۱/۲	۷/۳
عملکرد صادراتی**	۰/۲	-۱/۲	-۲/۶	۱/۹	-۰/۳
رابطه مبادله	-۰/۲	۱/۹	-۰/۷	۱	-۰/۴

* براساس آمار گمرک

** نسبت بین کل حجم‌های صادراتی و حجم بازار صادراتی کل کالاها

مأخذ: OECD Economic Outlook, 63/June 1998

تقاضا و تولید طی سال‌های ۱۹۹۴-۹۹

درصد تغییرات، حجم (به قیمت‌های سال ۱۹۹۰)

شرح	۱۹۹۴	۱۹۹۵	۱۹۹۶	۱۹۹۷	۱۹۹۸	۱۹۹۹
مصرف خصوصی	قیمت‌های جاری تریلیون لیر ۱۰۲۹/۲	۱/۹	۰/۸	۲/۴	۲/۲	۲/۵
مصرف دولتی	۲۸۴/۵	-۱	۰/۲	-۰/۷	۰/۴	۰/۵
سرمایه‌گذاری ثابت ناخالص	۲۷۶۸	۷/۱	۰/۴	۰/۶	۴/۸	۶/۲
ماشین‌آلات و تجهیزات	۱۲۹/۷	۱۳/۸	-۰/۳	۲/۶	۶/۲	۷/۳
ساختمان:	۱۴۳/۱	۶	۱/۱	-۱/۶	۳/۲	۴/۹
مسکونی	۸۳/۱	-۱/۷	-۲/۴	-۰/۴	۴/۴	۶/۵
غیرمسکونی	۶۰/۰	۳/۹	۵/۶	-۳	۱/۷	۲/۸
تقاضای نهایی داخلی	۱۵۸۶/۵	۲/۳	۰/۶	۱/۵	۲/۴	۲/۸
سهم از تغییرات در GDP واقعی	۹/۷	۰	-۰/۳	۱	۰	۰
کل تقاضای داخلی	۱۵۹۶/۲	۲/۳	۰/۳	۲/۵	۲/۴	۲/۸
صادرات کالا و خدمات	۳۶۱/۶	۱۱/۶	-۰/۲	۶/۳	۱۰/۵	۶/۵
واردات کالا و خدمات	۳۱۹/۱	۹/۶	-۲	۱۱/۸	۱۱/۵	۷
خالص صادرات	۴۲/۵	۰/۷	۰/۴	-۰/۹	۰/۱	۰/۱
GDP به قیمت‌های بازار	۱۶۳۸/۷	۲/۹	۰/۷	۱/۵	۲/۴	۲/۷
تولید صنعتی	۱۶۳۸/۷	۶/۱	-۲/۹	۲/۵	۴	۴/۲

مأخذ: OECD Economic Outlook, 63/ June 1998

در سال ۱۹۹۸ و ۱۹۹۹ راناشی از پرداخت نرخ‌های بهره پایین‌تر و اثرات کاهش مالیات بر درآمدها و افزایش میزان پس‌اندازهای کوچک می‌داند. برای اولین بار در طی سال‌های گذشته در سال ۱۹۹۷ دولت به ارایهٔ متمم بودجه نیازی نداشت و دریافت‌های جاری بر پرداخت‌های جاری منطبق گردیدند.

تورم پایین و دیرپا و پایین بودن سطح انتظارات تورمی ایتالیا از آغاز عضویت آن در اتحاد پولی اروپا (EMU) اختلاف نرخ‌های بلندمدت آلمان و ایتالیا را به زیر ۳۰ درصد امتیازی کاهش داده، با پیش گرفتن یک ترکیب مالی مناسب در دسامبر ۱۹۹۷ بانک ایتالیا نرخ تبدیل نقدی را به ۵/۵ درصد و نرخ دوره‌های ثابت را به ۷ درصد رسانید. از لحاظ امتیازبندی در اتحاد اروپا این کشور به امتیاز ۷۵ در این نرخ‌ها رسید و با سعی

همان‌گونه که انتظار می‌رفت، پی‌آمدهای مالی مطلوبی را به بارآورد. در حالی‌که با برنامه‌تثبیتی ماه مه ۱۹۹۷، پیش‌بینی می‌شد کسر بودجه سال ۹۸ به حد ۲/۸ درصد GDP برسد، اما استفاده از اصلاحات مالی منجر به کاهش کسر بودجه در حدود ۱/۲ درصد GDP گردید و بدین ترتیب تقریباً شکاف بین افزایش درآمد و مخارج قطعی و جاری پرگردید.

استفاده از اصلاحات جدید مالیاتی و طرح مالیات مضاعف بر درآمد، مهمترین اصلاحات مالی از سال‌های ۱۹۷۰ به بعد بودند که در سال ۱۹۹۷ اتفاق افتاد. در طرف مخارج معیارهای ساختاری مشتمل بر قطع پرداخت‌های مستمری و اصلاح در بودجهٔ دولتی (هزینه‌های جاری) بهبود در مخارج عمومی را تضمین نمود. دفتر OECD مقدار کسری ۲/۵ درصدی از GDP

تحلیل بخشی صادرات و واردات ایتالیا

بررسی بخشی صادرات و واردات ایتالیا به ایران و به جهان می‌تواند نقاط ضعف و قوت روابط تجاری ایران با ایتالیا و نیز نقاط ضعف و قوت ایتالیا را در مبادلات جهانی آن آشکار ساخت. مطابق این بررسی، زمینه‌هایی که ایران در آن از قوت زیادی برخوردار است و باید در افزایش این توان در سال‌های آینده از طریق تحکیم مناسبات سیاسی و اقتصادی بیفزاید، عبارت است از: صادرات نفت و صادرات منسوجات و پوشاک در عین حال در صادرات ماشین‌آلات صنعتی و کشاورزی نیز در بعضی زمینه‌ها، محصولات ایرانی توانسته‌اند در بازارهای ایتالیایی رسوخ یابند. این فعالیت از مواردی است که جمهوری اسلامی ایران در جهت تقویت آن باید بیش از سایر موارد تلاش نماید. در مقابل طرف ایتالیایی در بخش ماشین‌آلات صنعتی و کشاورزی دارای بیشترین توان و قدرت صادرات است، چنان‌که در تراز تجاری ایتالیا با جهان نیز از خالص صادرات بسیار بالاتری نسبت به سایر بخش‌ها برخوردار است. بخش تولید کالاهای الکتریکی نیز توان صادراتی دیگر ایتالیا در مقابل ایران و جهان است و پس از آن تجهیزات حمل و نقل که در خالص صادرات ایتالیا به جهان این هر سه بخش از بالاترین توان رقابتی و مزیت سود می‌برند.

توجه به این توانمندی‌های فنی و صنعتی می‌تواند برای کوشش در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهت همین زیرگروه از صنایع مفید باشد. طرف‌های ایتالیایی دارای این تمایل هستند که با توجه به رکود حاکم بر اقتصاد این کشور و پایین بودن نرخ رشد تولید ناخالص داخلی به آسانی در محیط‌های امن و پرجاذبه سرمایه‌گذاری نمایند. برای آنکه تمایل ایتالیایی‌ها به سرمایه‌گذاری خارجی را بتوان به خوبی نشان داد، کافی است که به میزان سرمایه‌گذاری‌های ایتالیا بر حسب کشورها و نوع سرمایه‌گذاری در سال ۱۹۹۷ اشاره نمود.

با توجه به آمار منتشره در این خصوص مشاهده می‌شود که سرمایه‌گذاران ایتالیایی به محیط‌های امن تمایل بیشتری داشته‌اند و از همین رو بیشترین سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در اروپا و آمریکا و پس از آن کشورهای آسیایی به خصوص ژاپن، هنگ‌کنگ و سنگاپور و اقیانوسیه صورت پذیرفته است.

ادامه دارد...

دولت ایتالیا در حفظ نرخ‌های بهره کوتاه‌مدت تا نیمه اول سال ۱۹۹۸ و احتمالاً حفظ تضمین آن تا پایان سال باعث شده که از این لحاظ این کشور به سقوط ۱۵۰ امتیازی در این خصوص برسد.

بیشتر شاخص‌های آینده‌نگر و یا پیش‌بین، مانند انتظارات مصرف‌کننده، بررسی سرمایه‌گذاری و غیره، نشان از یک اقتصاد فعال و قوی در سال ۱۹۹۸ داشتند. بیشترین عوامل پویایی اقتصاد داخلی شامل سرمایه‌گذاری ثابت ناخالص، واکنش روبه بهبود تقاضای آینده، نرخ‌های بالا و افزایش یابنده بازده سرمایه و کاهش نرخ‌های رسمی و واقعی بهره می‌باشند. معیارهای اصلاحی مالیات‌ها، محرکه‌های مالی برای بازسازی داخلی و سرمایه‌گذاری‌های قوی‌تر بخش عمومی در این دوره قدرت یافتند.

با کاهش نوآوری‌های فنی که محرک صنایع خودروسازی در سال ۱۹۹۸ بود، مصرف خصوصی ممکن است به‌طور موقتی مقداری از توان خود را در این سال از دست داده باشد. بهبود وضع مصرف با افزایش شرایط اطمینان به اقتصاد و دستیابی به درآمدهای واقعی قابل تصرف امکان‌پذیر است.

با دستیابی به رشد GDP واقعی برنامه‌ریزی شده ۲/۵ درصدی در سال ۱۹۹۸ و ۲ $\frac{3}{4}$ درصدی در سال ۱۹۹۹، نرخ بیکاری در اولین نیمه سال ۱۹۹۸ کاهش یافته و به ۱۱/۸ درصد در پایان دوره برنامه‌ریزی می‌رسد. با باقی ماندن نرخ ساختاری بیکاری در حد بسیار بالای تخمین زده شده ۱۱/۸ درصدی، رشد دستمزدهای رسمی افسار زده خواهد شد. دستمزدهای تعیین شده قراردادی در سال ۱۹۹۷ باعث تعدیل در دستمزدها شده و نرخ تورم (برحسب شاخص قیمت مصرف‌کننده) در حدود ۲ درصد باقی ماند. در طرف خارجی بهبود رابطه مبادله با صادرات رقابتی نسبتاً پایدار، منجر به ایجاد مزاد تجاری زیادی شد که حتی اثرات منفی ناشی از آلودگی ابرهای بحران نقدینگی کشورهای آسیایی را خنثی نمود. کاهش شدید در شکاف حساب‌های نامرئی در نتیجه از بین رفتن (برنامه‌ریزی شده) کسری در درآمدهای خالص سرمایه‌گذاری خارجی ممکن است باعث مزاد حساب جاری در حد ۴ درصد در سال ۱۹۹۹ گردد.